

Hetvenöt év három felvonásban

Jubilál a Vigszínház

244

— Minden valóban szívből jövő, nem formális ünnepség egy ősi szertartáshoz hasonlít. — Kazimir Károly, „a Vigszínház gyermeke és barátja” jelentette ki ezt abban a felszólalásában, amelyet a Színházművészeti Szövetség képviselőjében tartott az „ünnepi társulati ülés”-en, szerdán, a Vigszínház alapításának 75-ik, és a romokba döntött épület újjászületésének 20-ik évfordulója alkalmából. És talán mert az ősi szertartás rokonságban van a drámával, különösképp a legmodernebb drámával, az egész társulati ülést végül is egy három felvonásban (és három szinten) játszott mű előadásának éreztük. Az első „felvonás” — amelynek „díszlete” egybeölelte a színpadot és a nézőteret is — maga a szűkebb értelemben vett ünnepség volt: a jelent jelezve. A színház mai arculatát és szerepét ismertették és méltatták itt, nem feledkezve meg azonban „a Ditrói Mórtól Várkonyi Zoltánig vezető iv”-ről, s a múlt eredményeiről sem. Hiszen ebben a „lakatlan sziget”-re épült színházban — amint Malonyai Dezső, a Művelődésügyi Minisztérium színházi főosztályának vezetője is rámutatott — az akkor haladó szellemű polgárosodás nevében vették fel a harcot részben a közönség kiszélesítéséért, részben meg a színházi világban is megmutatkozott, megmerevedett „klasszicitás” (és a mögötte rejlő feudális ízlésvilág) ellen. És Ditrói munkájában, de utódai tevékenységében is sok olyan vonás van, amit jól hasznosíthat a mai, szocialista társadalom sokszínű valóságát sokszínű művészettel tükröző, a közönség kérdéseire válaszoló, (és a megmerevedett feleleteket is újabb kérdésekkel ostromló), a jelent szolgáló színjátszás is.

Megragadó „jelenet” volt, amikor kiosztották a színházban húsz éve játszó tagoknak a Varsányi Irénről és Hegedűs Gyuláról elnevezett gyűrűket. Még megragadóbb azonban maga a tény, hogy gyűrűt neveztek el — amelyet jövőre már fiatalok is megkaphatnak — e nagy művészekről.

A második „felvonás” szintje teljes mértékben a múltba vezetett — és az alagsorba. Egy kis kiállításon láthattuk itt, például, az első előadás plakátját és a Kozma Andor által írt *Prolog* két szereplője, a fiatalon elhunyt, gyönyörű Lenkey Hedvig, és az akkor még egész fiatal Beregi Oszkár képét. (A kiváló színész évtizedeken át Budapest egyik kedvence volt, külföldön halt meg, eléggé elfeledve, több mint kilencvenéves korában.) A korai Vigszínház — az ünnepi felszólalásokat idézve, „bátran progresszív” — műsorpolitikáját mutatja, például, az is, hogy már a múlt század utolsó éveiben Ibsent mutatták be, Giovanni Vergát, Gerhardt Hauptmant. És hogy „naturalistá”-nak átkozott, s „klasszicista” körökben borzongással kiejtett nevű — külföldi művészeket hívtak meg vendégszerepelni, például Ermete Zaccanit. Különleges érdekességként „fedezték fel” azt a plakátot is, amely a fiatal, még Bécsben működő Reinhardt rendezésében (a nagy rendező képét azonban összetévesztették a rendezők — Ignotuséval) Heyermans *Reményét* hirdette, 1903-ban. A lázítóan harcos dráma egyik fő szerepét — Bos hajótulajdonosét — Albert Bassermann játszotta. Tudjuk, nem sokkal e vendégszereplés után a színházban is a forradalmat szolgálni kívánó Thália Társaság „mintadrámá”-ja a „Remény”, „mintaszínésze” pedig a „magyar Bassermann”: Pethes Imre lett.

A jövővel az első emeleti büfében — mintegy harmadik felvonásként — találkoztunk: egy kis beszélgetésen a színház több fiatal művészeivel. Egy ifjú rendező azt

újságolta, például, hogy január elején kezdődnek a *Visszontlátásra, drága* című dráma próbái. E drámát Tersánszky Józsi Jenő hasonló című regénye alapján írták és a rendező szerint „benne van, ami a mának igazán kell: igazi érzés, szentimentalizmus nélkül”. Egy ifjú színészről beszélgetett kollégáival, hogy vajon igaza van-e Orson Wellesnek, aki azt állította, hogy a színháznak nincs jövője. — Ezt nem lehet elhinni — összegezi a Vigszínház fiatal, tehetséges tagja. — És nem azért, mert nem szabad hiteltenségbe kergetni magunkat, hanem mert... mert... színház mindig lesz.

Így leírva, nem hat valami megvilágító bölcsességnek ez a két mondat. Az „ünnepi társulati ülés” egész közegében (a „szertartás” részvevőjeként) azonban megerősödött az a meggyőződésünk; a jelenlét művészetére, a színház jelenlétére — holnap is szükség lesz.